

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 10 juli 1914 kl. 3,30 e. m.

*Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 3,
i anledning av väckt motion om åtgärder till återinsät-
tande av de under bruk skatteköpta hemmanens åbor i
besittningen av skogen å hemmanen.*

I en inom andra kammaren avgiven och till kammarens femte tillfälliga utskott hänvisad motion nr 58 har herr *Olsson* i See hemställt, att Kungl. Maj:t ville överväga vilka åtgärder kunna vidtagas för att bevara och återinsätta de under bruk skatteköpta hemmanens åbor i den dem tillkommande besittningen av skogen på hemmanen samt därefter vidtaga de skyndsamma föranstaltningar, som av detta övervägande må föranledas.

Motionen.

Beträffande motiveringen för detta yrkande får utskottet hänvisa till motionen.

Den i motionen omförmälda nu pågående åborättsutredningen har närmast föranletts av riksdagens skrivelse den 29 maj 1912, vari riksdagen med anledning av väckt motion hemställt, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning rörande antalet och beskaffenheten av de å s. k. rekognitionsskogshemman befintliga lägenheter jämte de villkor, på vilka dessa innehavas, ävensom i vad mån och på vad sätt innehavaren av dylika lägenheter måtte kunna tryggas i besittningsrätten till desamma, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill denna utredning kunde föranleda. Med anledning av, jämte annat, denna skrivelse har Kungl. Maj:t den 29 augusti 1913 uppdragit åt särskilda kommitterade (den s. k. åborättskommittén) att *dels* verkställa utredning rörande antalet och beskaffenheten av de å s. k. rekognitionsskogshemman samt å under bruk skatteköpta hemman befintliga lägenheter jämte de villkor, på vilka dessa innehavas, ävensom i vad mån och på vad

*Utskottets yt-
rande.*

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 13 saml. 5 avd. 3 häft. (Nr 3).

sätt innehavarna av dylika lägenheter må kunna tryggas i besittningsrätten till desamma, *dels ock*, därest utredningen skulle giva vid handen, att beträffande lägenhetsinnehavare, som frånvunnits sin besittningsrätt, billighetsskäl i särskilda fall synas böra föranleda ytterligare åtgärder från statens sida, därom hos Kungl. Maj:t göra anmälan.

Av motiveringen till den förevarande motionen framgår, att motionären med sitt yrkande åsyftar, att, oberoende av den sålunda igångsatta utredningen angående åbornas rätt till under bruk skatteköpta hemman och innan resultatet av utredningen framlagts, ett ingripande från statsmakternas sida genom lagstiftningsåtgärder eller annorledes bör ske till tryggnad av denna rätt, i vad den avser skogen å hemmanen. Såsom skäl för ett dylikt ingripande anför motionären i huvudsak, att å ena sidan rätten till skogen måste till arten och omfattningen anses jämförelsevis klar, men att å andra sidan åborna särskilt på grund av sin ekonomiskt svaga ställning i allmänhet hava svårt att göra sin rätt gällande mot bruksägarna.

Förhållandet mellan bruksägare och åbor å de hemman, som under bruk skatteköpts med stöd av bestämmelse om bruksägarnes företrädesrätt till skatteköp, har reglerats genom kungl. breven den 23 september 1747, den 28 januari 1757, den 15 juli 1802 och den 10 juni 1823.

Genom kungl. brevet den 23 september 1747 stadgades, att hemmanen ej böra med flera dagsverken belastas än de, som i jordeboken hemmanen påförda äro, men att det likväl må vara tillåtet för bruksägaren såsom gentemot kronan ansvarig för räntan att efter överenskommelse med åbon förvandla hela hemmansräntan i kolning och körslor emot samma betalning, som skattebönder njuta, och skulle dagsverken efter ortens markgång beräknas; ävensom att åbon skulle vara odriven, så länge han gjorde sin skyldighet efter husesynsordningen och skogen icke annorlunda än efter lag och allmänna förordningar nyttjades.

I kungl. brevet den 28 januari 1757 meddelades den kompletterande bestämmelsen, att bruksägaren må utom den kolning, körslor och dagsverken, varuti jordeboks- och mantalsräntan förvandlas, hava frihet med egen betjäning så nyttja skogen, att den för framtiden må hava bestånd, och där lägenhet därtill gives jämväl uppodla åker och äng, såvida hemmansåbon det ej själv förmår och därigenom ej lider men och intrång, samt att hemmansåbon ej heller må tillåtas avföra skog eller kol till någon annan än den, som äger skatterättigheten, när han efter gångbart pris betalning erligger, och åbon tillika vara förbunden låta jordägaren fram-

för någon annan njuta emot skälig betalning de dagsverken och körslor, som utom det ovannämnda kan efter överenskommelse åstadkommas.

I kungl. brevet den 15 juli 1802 har vidare i fråga om dispositionsrätten till skogen å under bruk skatteköpt hemman förklarats, att ett sådant bruk av skogen, som fordras till hemmanets vidmakthållande genom byggnader och stängsel m. m., kan icke åbon betagas, men att den därjämte av åbor påyrkade rättigheten att få använda skogen till kolning även åt andra än de bruk, som innehava skatterätten, är alldeles stridande mot 1747 och 1757 års förordningar.

Slutligen hava genom kungl. brevet den 10 juni 1823 de sålunda utfärdade bestämmelserna blivit bekräftade, därvid erinrats, att genom de i detta ämne gällande allmänna föreskrifter rubbning icke kan äga rum uti laga-kraftvunna domar eller mellan bruksägare och vederbörande hemmansåbor ingångna lagliga kontrakt.

Av den lämnade redogörelsen för författningsbestämmelserna i ämnet torde framgå, att desamma icke i och för sig eller jämförda med varandra giva någon fullt klar föreställning om bruksägarnes och åbornas inbördes rättigheter. Först genom en närmare undersökning angående det sammanhang, vari dessa bestämmelser framkommit, är det fördensskull möjligt att på ett tillfredsställande sätt precisera åbornas rätt till skogen. Sedan ett dylikt preciserande ägt rum, lärer det icke heller vara möjligt att utan föregående utredning erhålla fasta utgångspunkter för ett planmässigt ingripande från statens sida eller att avgöras, vilka åtgärder lämpligen kunna vidtagas för att verksamt hävda åbornas rätt eller — vilket även kan ifrågasättas — i någon form bereda dem möjlighet till kom-pensation, därest de förlorat sin rätt.

Det är emellertid ställt utom tvivel, att den ovan berörda åborätts-kommitténs uppdrag innebär, att utredning skall av densamma verkställas i samtliga nu angivna hänseenden. Enligt vad utskottet inhämtat, förhåller det sig även så, att kommitterade inriktat sitt arbete bland annat på besvarandet av spørsmålet om arten och omfattningen av åbornas rätt till skogen å hemmanen för att därefter upptaga frågan om eventuella åtgärder från statsmakternas sida.

Utskottet har sålunda den uppfattningen att kommitterade icke underlåta att avgiva förslag om de åtgärder, som de i något särskilt avseende anse böra vidtagas omedelbart och före avslutandet av utredningen i dess helhet. Därför synes i sakens nuvarande läge

icke något vara att vinna genom en skrivelse av det innehåll, motionären ifrågasatt. Dessutom måste det med hänsyn till sakens beskaffenhet och åbornas ofta vanskliga ställning vara av synnerlig vikt, att den påbörjade undersökningen så mycket som möjligt påskyndas.

Under framhållande härav får utskottet hemställa,

att herr Olssons i See motion nr 58 icke må till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 10 juli 1914.

På utskottets vägnar:

G. NIC. TORGEN.

Närvarande vid ärendets slutbehandling inom utskottet

herrar: Ordf., Engqvist, Mossberg, Larsson i Dala, Bengtsson i Kullen, Andersson i Knäppinge, Johanson i Huskvarna, Bårg, Lindley och Lindström i Råneå.